

Matkalaisen muistiinpanoja

Matkalla Lontoosta Acheniin, missä olin 36 tunnin ajan, ei tapahtunut mitään erityistä ellei kuumuutta junassa oteta huomioon. Matka Aachenista Nürnbergiin oli tapahtumarikkaampi. Juna oli aivan täynnä. Suuri osa matkalaisista, muiden muassa mieskuoro, oli matkalla Wienissä järjestetyille suurille kuorofestivaaleilla. Koko olentoista tunnin ajan junan eri puolilta kuului moniäänistä laulua ja Würzburgin asemalaiturilla saimme vielä ilmaisen konsertin. Koko kuoro nousi junasta, asetui riveihin ja lauloi meille reippaan johtajansa johdolla komeasti kahdenkymmenen minuutin ajan. Loppuhuipennuksena mukaan liittyi tusinan verran vaskipuhaltajia. Kun konduktööri ilmoitti puoli tuntia kestäneen pysähdyksen jälkeen junan jatkavan matkaa, esiintyjät kiiruhtivat takaisin junaan. Siellä laulajat kostuttivat kurkkuaan oluella ja vaikuttivat erittäin tyytyväisiltä. Useimmat heistä taisivat nukkua tämän jälkeen, sillä loppumatkan Nürnbergiin junassa oli aivan hiljaista. Bayreuthiin matkaavat joutuivat vaihtamaan junaan Nürnbergissä, ja viidenkymmenen minuutin odottelun jälkeen alkoi matkamme viimeinen osuus. Ei ollut vaikea arvata ketkä matkustajista olivat festivaalimatkalaisia, sillä monet heistä olivat uppoutuneita lukemaan partituureja tai libretoja.

Seuraavan päivän aamulla vierailimme Wahfriedissa ja teimme kunniaikäynnin Wagnerin haudalle. Kävimme myös **Lisztin** ja **Hans Richterin** haudoilla, jotka sijaitsevat Bayreuthin hautausmaalla. Lounaan ja lyhyen levon jälkeen lähdimme Festspiel-

Tristanin ja Isolden esittäjät Gunnar Graarud ja Nanny Larsén-Todsen sekä kapellimestari Karl Elmendorff.

hausille, missä Tristan ja Isolde alkoi neljältä iltapäivällä. Matkustimme sinne vanhanaikaisesti hevoscarrilla. Tien varrelle oli kerääntynyt ihmisiä katsomaan, keitä oli menossa esitykseen. Teatterin edusta oli täynnä ihmisiä. Tunnetuimpia heistä olivat hyväntahtoista näyttävä Bulgarian entinen kuningas **Ferdinand**, Hohenloben ruhtinas, Thurn und Taxisin ruhtinas sekä **Siegfried Wagner** vaimoineen. Tämä iloinen ja innokas joukko oli juuri sopivan arvokas ensi-iltayleisöksi.

Kuten asiaan kuuluu aina ennen merkittävää tapahtumaa, on maineikkaaseen Festspielhausiin astuva henkilö täynnä odotusta ja jännitystä. Uskonkin, että kuuluu pitkä aika ennen kuin Bayreuthin lumo ja mielenkiinto katoaa. Wagner kuului niihin suuriin persoonallisuuksiin, joiden jälkeensä jättämä vaikutus on lähes katoamaton. Hänen suuri persoonansa on yhä mukana kaikessa häneen liittyvässä tässä baijerilaiskaupungissa, jonka hän valitsi teostensa esityspaikaksi.

Wagner-teatteri – voisi oikeastaan sanoa temppeli – poikkeaa yllättävän paljon kaikista muista oopperataloista. Tasainen katto on imitoi taitavasti roomalaiselta teltalta. Katsomon kummallakin puolella on korinttilaisia pylväitä. Näyttämöltä taaksepäin mentäessä penkkirivit levenevät viuhkamaisesti ja nousevat kerroksittain aivan kuin Colosseumin yhden lohkon penkkirivit. Teatterissa ei ole verhoja eikä pehmusteita penkeissä – ei mitään, mikä voisi häiritä orkesterin ja laulajien kuulumista. Ovet suljetaan, valoja himmennetään kunnes on aivan pimeää, orkesteri on jännittyneen hiljainen, preludi alkaa soida ja esirippu nousee hitaasti. Tämä tuntuu esikertalaiselle aivan uudenvuoden elämys. Kaikki on suunniteltu hyvin ja tapahtuu kiireettömästi ja ilman häiriöitä. Kaikki etenee rauhallisesti ja vaivattomasti. Kiirettä tai hälyä ei ole edes pitkällä väliajoilla, vaan yleisö viettää ne kävelemällä aurinkoisella pihalla tai käymällä kahviossa. Aikaa riittää virvokkeiden nauttimisen lisäksi rauhalliseen kävelyretkeen alueen ympäri ja tuttuun tapaamiseen tai tunnettuhenkilöiden tarkkailuun. Vaikka väliaika on miellyttävä tauko esityksen keskelä, ilahtuu kun kuulee parvekkeelta torvisoittoa, lyhyt teema esitettävästä teoksesta, joka ilmoittaa, että on aika mennä sisään seuraavaa näytöstä varten.

Elmendorffin johtama *Tristan ja Isolde* oli hieno esitys. Hän sai orkesterin soittamaan puhtaasti hienolla äänellä ja fraseerauksella. Se oli suorastaan unohtumaton. **Nanny Larsén-Todsenin** Isolde oli upea esitys. Vaikka kaikki laulajat olivat hyviä,

Frida Leider Kundryna.

hän erottui selvästi joukosta. Uusi lavastus oli vaikuttava. Aplodien jatkuttua jo pitkään kolmannen näytöksen jälkeen Siegfried Wagner astui esiripun eteen. Hän vain kumarsi ja poistui kuin olisi sanonut: ”Kiitän teitä suuren isäni puolesta”.

Parsifal oli minun kannaltani erittäin kiinnostava, sillä en ollut nähnyt sitä aiemmin. Kokonaisuutena esitys oli vaikuttava eikä ole epäilystä teoksen suuruudesta, mutta sen esittäminen vaatii täydellisyyttä pienintä yksityiskohtaa myöten. Ensimmäinen näytös oli suunnattoman upea ja teki minuun lähtemättömän vaikutuksen. **Karl Muckin** johtama orkesteri oli erinomainen. Kaikki odottivat hienoa toista näytöstä, mutta valitettavasti se ei ollut sitä. Mikään ei ollut yhtä onnistunutta kuin ensimmäisessä näytöksessä ja kukkaistyttyjen baletti oli tylsintä, mitä olen ikinä nähnyt. Edes **Frida Leider** (Kundry), joka on suuri laulaja, ei heittäytynyt rooliinsa odotetulla tavalla. Kolmaskin näytös oli aluksi

Lavasteluonnos Siegfried Wagnerin *Tristan ja Isolde* -ohjaukseen.

Nanny Larsén-Todsén Brünnhildenä.

melko ikävyyttävä, mutta sitten henkilöt näyttivät heräävän ja esittivät mestariteoksen lopun oli erittäin hienosti. Paremmalla näyttelemisellä ja baletilla esityksessä ei olisi tylsiä hetkiä. **Ivar Andresénin** Gurnemanz oli paras lauluesitys.

Seuraavan päivän minä vietin ystäväni kanssa Wahnfriedissä ja Neue Schlossen mielenkiintoisessa Wagner-museossa. Näyttelyesineet on järjestetty aikakausittain: nuori säveltäjä ja kapellimestari, Pariisin aika, Dresdenin aika ja niin edelleen. Museossa on myös **von Bülowille** ja **Lisztille** omistetut osastot. Museo ottaa mielellään vastaan avustuksia ja lahjoituksia niiltä, joilla on hallussaan suuren säveltäjän elämään liittyviä muistoesineitä, jotta museosta vähitellen tulisi edustava kokonaisuus.

Reininkullan esitys onnistui joka tavalla. **Hoeßlinin** johtama orkesteri soitti upeasti. Kaikki tämän suuren teoksen toteutukseen liittyvät ongelmat oli selvitetty onnistuneesti. Laulajat olivat laadukkaita, erityisesti kaunisääninen **Maria Ranzow** (Fricka), **Friedrich Schorr** (Wotan), **Fritz Wolff** (Loge) ja **Walter Eischner** (Mime). Matelijoihinkaan tavallisesti liittyviä ongelmia ei ollut, sillä ne oli suunniteltu huolellisesti. Olen nähnyt teoksen useita kertoja, mutta en aiemmin näin hyvin toteutettuna.

Sää on ollut täydellinen, mistä johtuen lukuisat väliajat ja kaupungilla käveleminen ovat olleet miellyttäviä. Kaikki vaikuttavat iloisilta ja koko kaupunki on festivaalitunnelmissa. Kuulin jopa hotellini keittiöpöytäisten viheltelevän "Schlaf"-teemaa lautasia kuivatessaan.

On turha sanoakaan, että paikalliset kaupat keräävät omaisuuksia myymällä valokuvia, postikortteja, librettoja ja kaikkea muuta festivaaliin liittyvää. Tämä on hei-

dän tilaisuutensa ja he ottavat siitä kaiken irti. Vihättävissä vanhoissa oluttavernoissa juhliitaan, erityisesti Die Eulessa, missä festivaalivierailla on ollut tapana kokoontua pitkin päivää ja erityisesti iltaisin vuodesta 1876 asti.

Valkyyriassa huomattavinta oli hieno Wotan, **Friedrich Schorr**, joka oli erityisen loistava kolmannessa näytöksessä. **Maria Ranzow** puolestaan oli poikkeuksellisen hyvä **Fricka**, samoin kuin edellisen illan Reininkullassa. Myös **Brünnhilde**, **Nanny Larsén-Todsén**, oli erittäin hyvä. Näyttämötoteutus oli loistelas ja orkesteri soitti vielä paremmin kuin Reininkullassa. Applodit jatkuivat pitkään esityksen jälkeen, mutta Bayreuthin tradition mukaan laulaja ja orkesteri eivät näyttäneet yleisölle. Valkyyria on ilman muuta Nibelungin sormuksen suosituin osa. Näin useita entisiä kuninkaallisia, jotka eivät olleet paikalla aiemmissa esityksissä.

On miellyttävää olla kaupungissa, missä ei ole raitiovaunuja, omnibusseja tai kuorma-autoja. Hevoskärryjä ja automobiileja on paljon, mutta ne eivät aiheuta häiriötä. Viisikymmentäkaksi vuotta sitten on varmasti ollut vielä rauhallisempaa. Onkin ihme, että Wagner löysi tämän kaupungin, joka sopii täydellisesti hänen teostensa esittämiseen.

On harvinaista, että kaikki **Siegfriedin** neljän päähenkilön esittäjää ovat hyviä, mutta näin oli 24. päivän esityksessä. Valaistus ja lavastus yllättivät monet, jotka ovat pitäneet Bayreuthin esityksiä vanhanaikaisina. Kukaan ei pitänyt metsälinnun esittäjästä. Miksiköhän tätä roolia laulaa aina suuriääninen laulaja, jonka äänessä on voimakas vibrato? Uskoisin Wagnerin itsensä valinneen laulajat paremmin. **Hoeßlinin** johtama orkesteri oli jälleen loistava. Pelkästään näiden sadankolmenkymmenen soittajan kuulemisen vuoksi kannatti matkustaa Bayreuthiin.

Siegfried-päivän aamuna olin kävelemässä Villa Wahnfriedin puutarhassa Wagnerin haudan luona. Kuullessani hiljaista naurua katsoin ylös ja näin parvekkeella Wagnerin lesken ottamassa aurinkoa. Hän ja hänen ystävättärensä makasivat divaaneilla. Jokin asia oli selvästi huvittanut heitä, ja kummallakin näytti olevan valtavan hauskaa. Oli hienoa nähdä, että hän vielä korkeassa iässä pystyy nauttimaan asioista.

Bayreuthia ympäröivä maaseutu on ihastuttavan kaunis. Huomasin tämän matkoillani Berneckiin ja Kulmbachiin, kun ajoimme vehnä- ja kaurapeltojen halki ja näimme puiden tai viljelysten peittämiä kaukaisia kukkuloita. Matkalla ohittamiemme kylien arkkitehtuuri oli viehättävän vaihtelevaa ja ikkunoiden kukkalaatikot toivat siihen lisää väriä. Joka kylässä näkyi olevan enemmän hanhia kuin edellisessä.

Muutamaa epätasaisuutta lukuunottamatta **Jumalten tuho** oli esitetty hienosti. Olen nähnyt parempia Hageneita ja Gunt-

Maria Ranzow Frickana.

hereita, mutta kun esityksessä oli niin paljon hyvää, olisi typerää valittaa siitä.

Gibichungien hallin tuho ja Valhallan tulipalo olivat näyttämöllisiä riemuvoittoa. Esitys oli upea loppu unohtumattomille kahdeksalle päivälle. **Siegfried Wagner** tuli esiripun eteen vastaanottamaan suosionosoitukset.

Nyt lähdän takaisin Australiaan ja vien mukanani muistot upeasta tapahtumasta.

Artikkelin kirjoittaja W. Arundel Orchard (1867-1961) oli brittiläis-australialainen urkuri, pianisti, säveltäjä, kapellimestari ja musiikinopettaja.

Friedrich Schorr Wotanina. Schorr oli aikansa arvostetuin Wagner-baritoni, mutta joutui lopettamaan Bayreuthissa laulamisen juutalaisuutensa takia.